

Rozhovor s 1. viceprezidentem CCBE a místopředsedou ČAK JUDr. Antonínem Mokrým:

„Česká advokacie patří k respektovaným členům CCBE“

JUDr. Antonín Mokrý, advokát a místopředseda ČAK, byl koncem loňského roku zvolen 1. viceprezidentem Rady evropských advokátních komor (CCBE). O roli této organizace zastupující více než jeden milion advokátů z 32 zemí Evropy i o aktuálních otázkách praní špinavých peněz, Brexitu či budoucnosti advokátní profese budeme hovořit v následujícím rozhovoru.

• Pane doktore, působíte v Radě evropských advokátních komor (CCBE) už řadu let. Co považujete za její největší úspěch a jak se její role (pokud vůbec) v průběhu času proměnila?

Abych mohl na tuto otázku správně odpovědět, musel bych asi začít hlubším exkurzem do minulosti, ale na to v tomto rozhovoru určitě nebude prostor. Trochu to zkrátím, když řeknu, že CCBE byla založena již před 57 lety a v prvních přibližně dvaceti letech svého působení se orientovala vedle snahy o co nejpřesnější vymezení a definování základních hodnot advokátní profese, tedy otázek deontologických, na prosazení volného pohybu advokátů na území tehdejšího Evropského společenství, což vyústilo ve zrod tří zásadních dokumentů.

Prvním z nich byla tzv. Perugijská deklarace z roku 1977, sestávající z osmi krátkých doporučení pro oblast etických pravidel, a druhým byl dokument právní, směrnice o službách advokátů (77/249), která umožnila advokátům z EU poskytovat časově omezené právní služby v jiném státě ES a nastartovala proces dalšího prohloubení „migrace“ evropských advokátů, korunovaný přijetím směrnice o usazování advokátů (Establishment Directive 98/5) v r. 1998.

Ne náhodou se k těmto dokumentům stále vracíme, přestože naše organizace od té doby přijala četné další dokumenty reagující na různá koncepční témata nebo aktuální události. K deklaraci z Perugie se vracíme proto, že obrana základních hodnot advokacie, jimiž jsou nezávislost, mlčenlivost, odpovědnost za poskytnutou službu, důstojnost a stavovská čest a samozřejmě stavovská samospráva, jsou a patrně stále budou předmětem zpochybnování, omezování, nebo dokonce útoků, a to jak zvenčí, nejvíce ze strany politické moci, tak někdy bohužel dochází k jejich porušování i zevnitř profese, tedy ze strany některých advokátů. Směrnice o volném pohybu advokátů přijdou na řadu určitě asi také, jednak nyní s Brexitem a možná i v budoucnu v rámci rozšiřování justiční spolupráce v civilních a trestních věcech, elektronických platform pro justici apod.

Ptáte-li se mne tedy na největší úspěchy CCBE, mohl bych jako příklady zmínit právě uvedené události, ale jsou to jen jedny z mnoha klíčových mezníků. A jak se proměnila role CCBE za oněch téměř 60 let? Těžko odpovědět úplně jednoznačně, ale CCBE díky dlouholetým zkušenostem a působení přímo v centru evropského politického dění nachází vyvážený vztah k evropským institucím. Jde hlavně o kontakty s Evropskou komisí a Evropským parlamentem. Vzájemný respekt a důvěra se zvýšily

mimo jiné i proto, že CCBE se především v posledním desetiletí účastní řady projektů organizovaných Evropskou komisí, takže CCBE je dnes uznávána jako skutečný a autentický „hlas evropského advokátního stavu“. Považujeme se za partnery unijních institucí, což se však často neobejde bez opozice, zejména tam, kde mohou být v sázce práva a svobody občanů, zejména pak právo na spravedlivý proces v tom nejširším slova smyslu.

• **Aktuálně jste prvním viceprezidentem CCBE, což znamená, že v roce 2018 budete jejím prezidentem. Jaké budou priority Vašeho předsednictví?**

Sektor právních služeb prochází v posledních letech velmi dynamickým vývojem a zdá se, že politici začínají v takových turbulentních okamžicích uvažovat – tak, jako i často v minulosti –, zda nenastal čas nějak zasáhnout do tradičních a osvědčených principů, na kterých je advokátní profese založena, ale které jsou současně neoddelitelným atributem demokratického zřízení a právního státu. Záminky se najdou vždy. Ať už to byl požadavek rychlejšího růstu ekonomiky a s tím související deregulace svobodných profesí „svazovaných“ vlastními pravidly, přes nutnost větší ochrany spotřebitele (rozuměj „klienta“) a přehodnocení pravidel fungování právnických profesí, která skončila kompletní změnou dohledu nad právníckými profesemi ve Velké Británii, ale zčásti i v jiných zemích. Nyní je na pořadu dne zefektivnění boje proti terorismu, organizovanému zločinu a legalizaci výnosů z trestné činnosti, která zase vedla k přijetí tzv. AML směrnice a prvnímu vážnému pokusu o průlom do advokátní mlčenlivosti. Právě tato rétorika je aktuálně po odeznění hospodářské krize a zesílení uprchlické krize opět na vzestupu. OECD a některé další globální organizace k ní přidávají ještě důraz na posílení daňové odpovědnosti a předcházení daňovým unikům.

Ve všech těchto politikách je přisuzována advokátům nikoli bezvýznamná role, přičemž profesní tajemství bývá označováno za něco, co pomáhá krýt zločin a netransparentní majetkové transakce. Napadán je nejen rozsah advokátní mlčenlivosti, ale z některých prohlášení vyznívá, jako by byla zpochybňována sama podstata advokátního profesního tajemství. S tím rozhodně nemůžeme souhlasit. Moje priority tedy budou velmi pravděpodobně ovlivněny těmito nepříznivými tendencemi, ačkoli bych mnohem raději soustředil své úsilí na úkoly, které bychom jako reprezentanti advokátů měli řešit především. Tedy napomáhat vytvoření optimálního právního rámce pro advokáty tak, aby mohli pracovat v prostředí, které jim usnadňuje a pomáhá řešit problémy každodenního života jejich klientů, tedy jejich skutečné kauzy. Zdá se mi, že politici se občas věnují spíše mediálně atraktivním, či dokonce až virtuálním problémům, o kterých se domnívají, že jim přinesou přízeň voličů, a činí tak bez hlubší reflexe, bez ohledu na možné dopady v budoucnosti. Nicméně voliči jsou obvykle nestálí a nevypověditelní a jejich preference se mohou změnit ze dne na den.

• **CCBE sídlí v Bruselu, kde má většina evropských advokátních komor (včetně České advokátní komory) svoje „stálé zastoupení“. Můžete popsat, jak probíhá tato spolupráce? Jaké jsou výhody stálého zastoupení a proč je pro komory důležité pracovat společně na jednom místě?**

CCBE v současnosti zastupuje prostřednictvím svých členských advokátních komor více než jeden milion advokátů

z 32 členských zemí Evropské unie, EHP, Švýcarska a Rady Evropy. Každá národní komora vysílá do CCBE své zástupce, kteří tvoří její delegaci, ale také experty z různých odvětví práva působící ve specializovaných výborech, jakými jsou např. Deontologický výbor, Výbor pro advokáty EU, Výbor pro přístup ke spravedlnosti, Výbor pro trestní právo, Výbor pro právo IT a mnohé další. Pracujeme nejen na společných stanoviscích k rozličným iniciativám týkajících se profese samotné, ale poskytujeme také praktický servis pro členské komory a skrze ně vlastně i pro jednotlivé advokáty a jejich sdružení.

Dále poskytujeme podporu a pomoc advokátům prosazujícím lidská práva a svobody, kteří jsou v některých zemích pronásledováni, napadáni, vězněni, a někdy dokonce i zabití. Chceme pomoci také advokátům ze zemí, které ještě nemají zcela nezávislou advokacii nebo justici, nebo těm, kteří potřebují podporu při budování či řízení vlastní advokátní komory. Stálá zastoupení jednotlivých evropských advokátních komor sídlící přímo v Bruselu jsou neodmyslitelnými partnery CCBE, často si s nimi vyměňujeme žhavé informace, využíváme jejich „národní“ kontakty, jejich odborný aparát s námi často spolupracuje při formulování společných pozic. Stálé zastoupení ČAK není výjimkou. Bez nadsázky mohou říci, že stále platí, že také díky stálému zastoupení ČAK v Bruselu patří česká advokacie k velmi respektovaným členům CCBE.

• **Jste také předsedou Pracovní skupiny CCBE pro Brexit. Jaký odhadujete dopad Brexitu na advokátní profesi?**

Je zřejmé, že CCBE jako „hlas evropské advokátní profese“ nemůže při této důležité, byť z mého osobního pohledu nepříliš radostné události, zůstat úplně stranou. To znamená, že bychom měli v pravý čas vyjádřit naše profesní stanovisko k různým negativním následkům, které by mohly z jednání o rámci vystoupení vyplynout, pokud by se tak dělo na újmu nabytých práv občanů EU. Vedle toho bychom ovšem měli být ostražití také s ohledem na potenciální omezení nebo ztrátu práv zakotvených v jednotlivých úmluvách a procesních právech, která tvoří prostor spravedlnosti, svobody a bezpečnosti, ve kterém hraje Velká Británie v Evropě doposud jednu z hlavních rolí.

Věřím, že Velká Británie, poté, co v březnu přistoupila ke spuštění článku 50, bude k jednáním přistupovat pragmaticky, a to samé očekávám také od unijních vyjednávačů. V každém případě nesmíme zapomenout, že společenství Evropské unie a Spojeného království musí přetrvat. Patříme ke stejné civilizaci, sdílíme stejné hodnoty, spojuje nás společná historie... V rámci naší pracovní skupiny jsme shromáždili myslitelné scénáře vývoje po vystoupení a alternativ dalšího udržení vzájemně výhodných vztahů, zejména se zaměřením na otázky zachování právních jistot subjektů práva, možností výkonu advokátní profese a předcházení vzniku bariér v oblasti vymahatelnosti práva. Věřím, že to všechno dobře dopadne, tedy věřím, že se nám země za Lamanšským průlivem nikterak dramaticky neodcizí.

• **Co považujete za hlavní výzvy a problémy, kterým advokátní profese v současnosti čelí?**

Aktuálně mohu např. zmínit problematiku v souvislosti s Panama Papers a negativního náhledu veřejnosti na advokáty a advokacii. CCBE se 24. 1. 2017 účastnila slyšení pořádaného Vyšetřovacím výborem Evropského parlamentu pro praní peněz,

vyhýbání se daňovým povinnostem a daňové úniky (PANA). Šlo již o šesté slyšení. Tentokrát zde byla CCBE zastoupena předsedou Výboru proti praní peněz Rupertem Manhartem a odborníkem na trusty Richardem Frimstonem. Zástupci CCBE zde objasnili smysl a meze advokátní mlčenlivosti, která se však neuplatní, pokud by advokát napomáhal spáchání trestného činu nebo se na něm dokonce podílel. Pokusili jsme se vysvětlit přítomným poslancům a dalším účastníkům slyšení klíčovou roli, kterou advokátní komory a jejich členové zastávají při odhalování a předcházení praní špinavých peněz. Vyjmenovali jsme řadu existujících opatření k potlačení praní špinavých peněz. Dále jsme výbor utvrdili v tom, že advokátům hrozí za případné prohřešky proti povinnostem vyplývajícím ze směrnice proti praní špinavých peněz přísné tresty.

Z mého pohledu je velmi těžké zástupcům EU tyto věci vysvětlovat a přesvědčit je např. o významu povinnosti mlčenlivosti, rozdílu mezi daňovou optimalizací a daňovým únikem, nebo že prostředky ilegálních aktivit nemusejí být vždy či převážně jen advokáti, neboť ti jsou většinou dotazováni na právní aspekty určitých transakcí, nikoli pak žádání o jejich realizaci. Určitě se najdou výjimky, ty však neospravedlňují požadavek na nahlašování „podezřelých“ aktivit v oblasti daňového poradenství či právního poradenství v oblasti svěřenských fondů apod.

• **EU přijala obecné nařízení a směrnici o ochraně osobních údajů. Jaká bude role advokátů při její implementaci?**

Nové obecné nařízení o ochraně osobních údajů a směrnice byly publikovány v roce 2016. Směrnice musí být transponována do 6. 5. 2018 a nařízení bude účinné od 25. 5. 2018. Přestože jde o nařízení, mohou se na národní úrovni objevit rozdíly, které ovlivní práci advokátů. CCBE vypracovala pokyny s cílem pomoci advokátním komorám zmírnit negativní důsledky těchto odlišností. Advokátním komorám bylo doporučeno, aby během implementace učinily ve svých členských státech kroky k zajištění souladu tohoto nařízení s principy advokátní mlčenlivosti.

Je obecně známo, že práce advokátů, obzvláště ta v oblasti sporných řízení, slouží výkonu spravedlnosti. Zpracovávání osobních údajů, které je nezbytné pro vykonávání úkolů ve veřejném zájmu, proto musí probíhat v souladu se zákony. S ohledem na činnost advokátů v nesporném řízení bylo advokátním komorám doporučeno, aby jejich členové vyžadovali od klientů souhlas se zpracováváním osobních údajů. CCBE dále vyzývá národní komory, aby apelovaly na svoje vlády, aby zajistily, že nebude docházet k přístupu k údajům v držení advokátů (včetně jejich prostor) bez souhlasu příslušné komory.

• **Zaznamenala jsem, že Evropská komise se aktuálně zabývá studii dopadu případné legislativní úpravy ochrany tzv. oznamovatelů (whistleblowerů). Neodpustím si otázku, jak se CCBE postaví k takové legislativní iniciativě?**

Nejedná se o nic tak úplně nového. Whistlebloweri (tedy ti „kdo hvízdají na píšťalku“) – čeština pro to snad ani nemá žádný adekvátní výraz, který by byl politicky korektní – jsou ti, kteří nezištně upozorňují na trestné nebo podezřelé jednání, o kterém se dozvěděli díky svému postavení a interním informacím, obvykle na stávajícím nebo bývalém pracovišti, jako zaměstnanci nějaké organizace. Porušují tím sice loajalitu ke svým nadřízeným, resp. ke svému zaměstnavateli, ale činí

tak ve veřejném zájmu s dobrým úmyslem předejít škodlivým následkům takových jednání. Rada Evropy už v r. 2014 vydala jakási doporučení členským státům k ochraně whistleblowerů před riziky propuštění ze zaměstnání či použití jiných právních opatření ze strany jejich zaměstnavatelů. Předseda Evropské komise Juncker poté, co se podobnou iniciativou zabýval i Evropský parlament, potvrdil ve svém projevu „o stavu Unie“ v r. 2016, že Komise bude aktivity směřující k ochraně whistleblowerů podporovat, a to jako součást svého pracovního programu. Ale zpátky k Vaší otázce...

Stanovisko CCBE k této otázce ještě není zcela hotové, nicméně již dopředu mohu říci, že v rámci výkonu advokacie jsou tyto aktivity nepředstavitelné. Byť v oblasti ochrany občanských práv a svobod mohou existovat případy, že určitá práva nebo svobody při vzájemném jejich střetu převáží jedna nad druhou, nedokážu si představit, že by zájem na ochraně individuálního práva zaměstnance mohl dostat přednost např. před všeobecným veřejným zájmem na zachování advokátního tajemství, které zůstává jedním ze základních stavebních kamenů právního státu. Zde je nutné vzít jednoznačně v úvahu zvláštnost advokátní profese, v níž jsou povinnosti mlčenlivosti vázání nejen advokáti, ale i jejich zaměstnanci či zaměstnanci advokátních firem. V této souvislosti je nepředstavitelné, aby byla poskytována ochrana někomu, kdo, byť s nejlepšími úmysly, vyrazí předmět profesního tajemství orgánům veřejné moci, médiím nebo komukoli.

• **CCBE založila nový výbor, který se bude zabývat budoucností advokátní profese. Jak vidíte budoucnost advokátů Vy?**

Hlavním tématem je digitalizace. Digitalizace a globalizace jsou součástí stejného fenoménu. Dnešní advokáti stále více spoléhají na technologický pokrok; digitalizace zkracuje vzdálenosti. Když jste se mě na začátku našeho rozhovoru ptala, jaké budou mé priority ve vedení CCBE, digitalizace a rozvoj informačních technologií mohou být hlavními z nich. E-justice a elektronický přístup k soudním spisům usnadňují advokátům a jejich klientům život, nicméně nejsou ve všech zemích EU zcela implementovány. E-learning a Evropská vzdělávací platforma, na které CCBE pracuje společně s Evropskou komisí, jsou užitečnými nástroji. Zároveň však s sebou digitalizace přináší nová nebezpečí, která mohou ohrozit základní hodnoty naší profese. To si musíme stále uvědomovat a současně pracovat na zabezpečení našich komunikací a přenosu citlivých dat.

Když tedy mluvím s mladými českými advokáty, opakují jim: „Doposud byli vašimi konkurenty lidé, ale na to už byste se neměli spoléhat. Začněte si zvykat na fakt, že vaši konkurenci bude také umělá inteligence. Proto musíte být velmi inovativní.“ Umělá inteligence začíná hrát velmi důležitou roli v různých oblastech právní činnosti, které byly dříve považovány za výhradně lidské činnosti. Ale nemějme z robotů obavu, stále ještě nad nimi máme kontrolu!

• **Pane doktore, děkuji Vám za rozhovor a těším se na jeho pokračování v některém z dalších Bulletinů. Už dnes mne napadá další a další otázky. Přeji Vám mnoho štěstí a úspěchů ve Vašem dalším působení v mezinárodní oblasti a ve službě advokacii.**

✿ Rozhovor vedla JUDr. EVA INDRUCHOVÁ, Ph.D., LL.M., vedoucí odboru mezinárodních vztahů ČAK.

OBLEKY NA MÍRU

ZA CENU KONFEKCE

SPECIÁLNÍ NABÍDKA

OBLEK NA MÍRU + KOŠILE NA MÍRU + KRAVATA
14 990 Kč

KÓD: ADVOKAT | PLATNOST: 20. 6. 2017

LE PREMIER